

Behçet Kemal Çağlar

Rauf MUTLUAY

Sınırsız devrim âşığı

Musalla taşında bütün tanıklıklar olumludur. İslâm, «İyi Biliriz» onayı ile uğurlar yolcusunu. Burda hem ölümün kesinliğiyle biten çekişmelerin küçüklüğüne varış, hem geride kalanların yüreğine serpiyen bir teselli sebili vardır. Bir de en gerekli anda, bütün günlük pusların gelgeç izlenimlerin dışında bir değere toplamca, sağlıkla bakma, bu bilinçle onu değerlendirme gereği. Onun için ne kadar öznel, ne kadar dostça olursa olsun ölüm günlerinin olumlu yargılarında insana yakışan bir güzellik vardır. Dünya iyileşir; kavgaların, kiskançlıkların, küçük hesapların ötesinde çıkarsız ve doğru bir hesaplaşmada birleşilir.

Behçet Kemal'i öven yazılar hangi türdendir? Kesin ayrılık gününün yarattığı çok iyimser bir duygululuk mu, önceden kazanılmış bir hakkın toplu onayı mı? Onu bir devrim görevlisi olarak mı, sanata emek veren bir kişi diye mi yüceltmelidir? Bir şiirinde özlediği o sonsuz yaşamaya acaba hangi niteliğiyle erişeceğini ummuştur (Yaşamak, 1960)? Herşey gibi bunu da zaman gösterecek doğrulukla. Biz günümüzün gerçeğine dönelim.

Yakın günlerde Behçet Kemal için söylenenler arasında özellikle bir ikisi, sevgilerle yakınlıklara karşın içten bir eleştiri dikkatiyle davrananlar göze çarpar: «Behçet Kemal Çağlar adı, bana Atatürk döneminin ilginç bir aşamasını düşündürür... Önemli bir dönemin anısıdır Çağlar» (Melih Cevdet Anday).

«Behçet Kemal, her niteliği ile

BEHÇET KEMAL'siz bir Cumhuriyet Bayramı. Behçet Kemal'siz bir 10 Kasım.. Erken ve beklenmez ölümünü izleyen günlerdeki tören kalabalıkları, coşkusu azalan meydanlarla gücü eksilen kürsülerde onu aradı hep. Sesini hatırlatan zamanlar, şiirini bekleten ihtiyaçlar: Adanmış olduğu konularla görev edindiği sorumluluklar.. Kendiliğinden uygun düşen bir raslantı ile hiç bir şey, Behçet Kemal'in varlığını bu kadar elverişli bir biçimde özetleyemez.

Bu yüzden kolay bir birleşme genellikle var burada. Onu anan bütün sözler, yazılar, birkaç ortak sıfatın ekseninde toplandılar: «Millî Şair -

Ulusal Şair» (Gazeteler), «Sınırsız devrim âşığı..» (İsmet İnönü), «Ata'nın Şairi», «Atatürk Cumhuriyetinin inançlı şairi» (Oktaç Akbal) «Atatürk âşığı..» (Serâteddin Zıddioğlu), «Halkın Şairi» (Yaşar Nabi Nayır), «Atatürkçü bir yazar» (Konur Ertop), «Mustafa Kemal devriminin yürekli, inançlı eri» (Fazıl Hüsnü Dağlarca) «Atatürk ve devrimler şairi» (Bâki Süha Edliboğlu), «Gericiliğe, yobazlığa, lâik cumhuriyete girişilen en ufak saldırıya karşı ön siperde her an döğüşen savaşçı..» (Tarık Zafer Tunaya), «Millî savaş kuşağının en yüce, en hassas insanı..» (Cihat Baban).

bir cumhuriyet evlâdır; yeni gençliğin aşkını ve iradesini benimsemiştir» (İsmet İnönü).

«Behçet'in heyecanlarla, sevgilerle, vefalarla dolu bir kalbi vardı. Her işi çabuk tutar, en zor ödevleri keskin ve kıvrak zekâsı ile şaşılacak bir acelelilikle tamamlardı. Şairliği de öyleydi..» (Bâki Süha Edliboğlu).

Bu üç tanımda Behçet Kemal'in üç özelliği; dönemine, kuşağına ve kişisel tutumuna bağlı üç niteliği ortaya çıkar. Böylece Behçet Kemal, Millî Edebiyat akımının Cumhuriyet devrimlerine adanmış görevli bir şairi diye özetlenebilir. Onun sorumluluğunu belirtmek için şiirimizin geçmişine biraz bakmak gerekli olacaktır.

BİLİNÇLİ

En az yüz yıldan beri şiir; düşünceleriyle ilkelerinin, ülküleriyle inançlarının bir anlatım aracı diye kullanan sanatçıların etkisindedir edebiyatımızda. Namık Kemal'den Tefvik

Fikret'e, Ziya Gökalp'den Mehmet Âkif'e, nihayet Mehmet Emin den... Behçet Kemal'e uzanır bu emek. Behçet Kemal bu görevli bilinçle yüklenmiş görünür. İşinde hem «millî hatip»liği (Örneğin Ömer Naci), hem «millî şair»liği (ilk örnek Mehmet Emin Yurdakul) birleştirmek ister. Hızlı, coşkulu, içten, sıcak, etkili, inançlı ve güvenlidir. Elinde, yirminci yüzyıl başından beri işlek bir araç haline getirilmiş hece vezni, hemen aynı zamanlarda yendi keşfedilmiş halk şiirinin alışkın biçimleri ve içinde yaşadığı Atatürk dünyasının ortak konuları vardır. Millî Edebiyat akımının, yirminci yüzyıl başından bu yana kabul ettirmek için çaba harcadığı herşey, onun kullanım alanındadır. İmparatorluk artığı Türkiye Cumhuriyetinin yurduna, insanına, tarihine, liderine... Yeni bir inancın odağında bakmak gereğine inanır. Bile bile harcar sanatını, gün o gündür. Sanatın inceliklerini de, derinliklerini de düşünmek istemez. Çabuk, daha çabuk, burada, orada ve her yerde yankılanmak ister. Kıraç Anadolu'nun nadir güzelliklerini arar, yurt şiirleri yazar. Sofrada, uçakta, kürsüde, mikrofondan... Her yerde «şiire» hazır. Ama kolayına gittği yer, yüz yıllarca vezinli, kafiyeli sözü, nazmı şiir sayma alışkanlığındaki bir toplumsal eğilimi sorumsuzca harcamaktır. Bunun için du-raklar bir yerde.

«Benden İçeri», binlerce şiir arasından kendini seçip ayırdıklarını toplar bir kitapta. Arka kapağında şöyle der: «İlk gençlik yıllarında Erciyeş'tan Kopan Çiğ. Burda bir Kalb Çarpıyor adlı şiir denemelerimi yayınladığım oldu. Fakat Benden İçeri'ye girmeyenleri benim şiirim saymamaları, okuyucularımın en ısrarlı dileğimdir.» Bu genel sununun yanısıra dikkatimi çeken başka birşey daha var. Oktay Akbal'a imzaladığı kitaba şöyle yazmış Behçet Kemal: «Yılların biriktirdiği dostluğa bakmadan aziz Oktay Akbal, kitabımı iyice incele, hırpala, yerden yere çal» 27.VIII. 1966) İşte bu, bir sanatçının asil özlemi; eserinin doğru ve iyi yorumlanmasını isteyen temel dileğidir. Bir ana ihtiyactan geliyor bu..

MİLLÎ ŞAİR

Aslında «Millî Şair» sözünü kullanmak ta, ona sahip çıkmayı istemekte de büyük bir yanlışlık olmalıdır. Bu sıfat, ulusunun adını ilk kez anan, onu yücelten, Osmanlı dünyasında Türk'ün varlığını ilk savunan kişiye, Mehmet Emin'e verilmiştir: «Ben bir Türk'üm, dinim, cinsim uludur...» (1898). Onun için «Millî Şair» sözünde bir tarih gerçeği, Türk milliyetçiliğinin ilk adımı belirleyen bir tanım kesinliği vardır. Bu sözü, yurt ve ulus konularını işleyenlere yapıştırmak, şair kelimesini yanlışlıkla sınırlayan bir tutum olur. Söz gelimi bir ozan «millî şair» olursa, öte-

ki sanatçılar ne diye anlacaklar. Burda, Prof. Halil Vehbi Eralp in bir yazısını, nicedir tartışılan bu konuya kesin cevap getiren eski yazısını hatırlıyorum: «Millî şiir sözü, bir milletin şairleri tarafından söylenmiş değerli şiirlerin hepsi demektir ve bu kelimenin bundan başka açık bir anlamı yoktur... Güç olan millî olmak değil şair olmaktır. Sanki millî olmamak bir şairin elindeymiş gibi. Sizin bilinemez hangilerimize göre millî değildir dediğiniz şair acaba hangi milletin şairidir?.. Büyük şairler millî oldukları için büyük şair olmamışlar, büyük şair oldukları için millî olmuşlardır... Bir şiirin, herşey değiştirip yok eden zamana dayanacak olan tek tarafı güzelliğidir.. Şiiri istemek şairin hakkıdır. O istediği şiiri söyler, daha doğrusu söylediği şiir, istediği şiirdir. Şair olmayan bizim, hepimizin yalnız şunu söylemek hakkımızdır: «Biz güzel şiir istiyoruz.» (İstanbul Dergisi, Aralık 1947).

Behçet Kemal Çağlar, ne yapabileceğini de, ne yapmak istediğini de iyi biliyordu, kendi seçmiş, kendi izlemiş, kendi direnmişti yolunda. Sanatta yitirdiği devrimciliğe adanışıyla giderebileceğini düşünmek yeter görünmüştü ona; bu bakımdan zamanına, kuşağına yakışan görevlerin en bilinçli özgeçellerinden biridir onun davranışı.

Burda bir başka şairi, Behçet Necatigil'in bir şiirini hatırlıyorum: Kitaplarda Ölmek: «Adı, soyadı - Açılır parantez - Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti - Kapanır parantez. - O şimdi kitaplarda bir isim, bir soyadı - Bir parantez içinde doğum, ölüm yılları. - Parantezin içindeki çizgi - Ne varsa orda - Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci - Ne varsa orda - ... (Arada, 1958)

Behçet Kemal Çağlar (Erzincan, 1908 - İstanbul, 1969) adında, yeni Türkiye Cumhuriyetinin bütün dönemleri var, o küçük çizgiyle işte; sırf şiir olabileceği yerde şiire başka şeylerle birliktedir.

“ÇAĞDIŞI,”

Sen daha durama nefsine karşı,
Sen daha vurama isteklere gem,
Sen daha hayra yor gördüğün düşü:
Askerlik şubesi, bir yeşil kalem,
Gülerek düşülen kayıt: Çağdışı!..

Artık merdivenin bitti çıkışı;
Dizin dayanırsa in bakalım, in.
Diyemezsin artık «şu göbeğlinin
Binbaşı olsa da bitmiştir işi»,
İmzası üstünde hükmün: Çağdışı.

Geçen dert değil ki aransın çare!
İşte gülen servi, susan minare;
Ve işte bekleyen musalla taşı;
Nüfus tezkerende kayıt: Çağdışı!..

Behçet Kemal Çağlar

(Benden İçeri - 3. kitap : Tedirgin Baş)

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR KONUŞUYOR

